

TEMA BROJA: ODUZIMANJE IMOVINE STEČENE KRIVIČNIM DELIMA

ODUZIMANJE IMOVINE KAO TEMELJ BORBE PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Mafija kupuje...

Tomo Zorić *Portparol Specijalnog tužilaštva*

U našem društvu postoji institut «Mafijaška ekonomija» pod kojom se podrazumeva čitava lepeza i mreža odnosa između kriminalnih aktivnosti i proizvodnih delatnosti koje su formalno zakonite a koje se u celosti ili delimično finansiraju iz ogromnih profita ostvarenih kriminalom

Već nekoliko godina mehanizmi za zamrzavanje i blokadu nezakonito stečene imovine predstavljaju jedan od prioriteta Evropske unije. Oduzimanje imovine je odlučujući udarac protiv nezakonitog bogaćenja i danas se smatra jednim od osnovnih mehanizama kojim se garantuje bezbednost građana. Upravo iz tih razloga 15. i 16. marta 2007. godine Specijalno tužilaštvo organizovalo je u saradnji sa OEBS-om i Ambasadom SAD veliku Međunarodnu konferenciju o oduzimanju imovine na kojoj su govorili eminentni stručnjaci iz Italije Antonio Laudati, Đovani Melilo, kao i eksperti iz SAD Tomas Kirvin i Nolan Fuler.

Cilj konferencije je bio da pokrene pitanje oduzimanja imovine i u pravnom sistemu Srbije, po uzoru na italijanski zakon, odnosno zakone drugih zemalja Evropske unije.

Za efikasno suzbijanje organizovanog kriminala neophodan je udarac u njegovu imovinu. Prvi koji je zastupao takav stav bio je sudija Đovani Falkone. On je prvi put u odnosu na mafiju primenio ekonomsku analizu zločinačke organizacije uporedivši strukturu tog udruženja sa strukturom kriminalnog preduzeća. Smatrao je naime da represivni pristup u borbi protiv mafije ne može sam po sebi biti dovoljan da bi se ona porazila, jer ako struktura tog kriminalnog preduzeća nastavi da proizvodi bogatstvo, mafija će uvek moći da pridobije nove članove i novo rukovodstvo. Ako uhapsite jednog ili ih osudite na višedecenijske kazne zatvora, doći će drugi još agresivniji i još sposobniji. Zato je jedini pravi način za suzbijanje organizovanog kriminala smanjenje kapitala i prihoda kriminalnih preduzeća. To čemu nas je Falkone naučio još uvek važi, a sistem ekonomске analize nezakonitih aktivnosti široko se primenjuje u zemljama moderne demokratije.

Moramo biti svesni da u našem društvu postoji institut «Mafijaška ekonomija» pod kojom se podrazumeva čitava lepeza i mreža odnosa između kriminalnih aktivnosti i proizvodnih delatnosti koje su formalno zakonite a koje se u celosti ili delimično finansiraju iz ogromnih profita ostvarenih kriminalom. Tako je stvorena situacija u kojoj mafijaško prisustvo u ekonomiji ispoljava kroz prodiranje u privredne grane i delatnosti od suštinskog značaja za život zemlje, do te mere da ometa normalan ekonomski i društveni razvoj čitavih geografskih područja.

Šta je problem sa rešenjem u srpskom zakonu? Oduzimanje imovine po našem zakonu nije krivična sankcija već je po svojoj pravnoj prirodi pravna mera koja prati izvršenje krivičnog dela i koja se izriče u krivičnom postupku a oduzima se samo ona imovina koja proističe iz krivičnog dela koje je dokazano pravosnažnom sudskom presudom.

Šta je sa ostalom imovinom za koju nemamo dokaze koje imaju kredibilitet za sud da je stečena nezakonitom aktivnošću, ali imamo visok stepen osnovane sumnje da je pribavljenia kriminalom.

I T A L I J A

Zato je neophodno da se uvede građansko pravno oduzimanje imovine koje bi teklo paralelno sa krivičnim postupkom i bilo nezavisno od ishoda tog postupka. Po uzoru na italijanski model kada je ispunjen formalni uslov i kada je pokrenut krivični postupak protiv osumnjičenog za krivično delo organizovanog kriminala i korupcije, državni tužilac pokreće finansijsku istragu o njegovoj imovini. Zajedno sa finansijskom policijom tužilaštvo proverava imovinu i poslovne aktivnosti osumnjičenog ali i članova njegove uže porodice (žene, dece, lica koja su poslednjih pet godina živela sa osumnjičenom u istom porodičnom domaćinstvu). Proveravaju se i poslovne aktivnosti njegovih preduzeća i drugih povezanih pravnih lica koja imaju veze sa njegovom imovinom. Kada se završi istraga tužilac ima jasan

finansijski pregled kolika je imovina a koliki su prihodi (regularni na koje se plaća porez). Ukoliko postoji nesrazmerna između prihoda i imovine, tužilac pokreće postupak građansko pravnog oduzimanja imovine pred nadležnim sudom. Dakle, zadatak je tužioca da pribavi sve dokaze o imovini i inicira postupak. Tada sud poziva osumnjičenog i prebacuje teret dokazivanja na njega da dokaže otkud tolika razlika između prihoda i imovine odnosno da dokaže zakonitost porekla svoje imovine.

Ukoliko osumnjičeni ne dokaže zakonitost porekla, imovina se oduzima i postaje državna svojina. Navedu nekoliko primera iz prakse italijanskih kolega za borbu protiv mafije:

Hektari zemlje u Korleoneu koji su oduzeti od «koza nostre» pretvorene su u plantaže na kojima se proizvodi vino, tu rade mladi ljudi i proizvode vino ekstra kvaliteta sa nazivom «oslobođeni od mafije».

Vile i kuće pretvoreni su u škole i visokoobrazovne ustanove.

Čamci i gliseri koje je mafija koristila za prenos droge dati su na korišćenje vojsci i policiji Republike Italije.

Čak i hotel sa pet zvezdica, predivnim panoramskim liftom i pogledom na more na velelepnom brdu u Palermu u kojem je boravio tužilac Radovanović kada je bio u poseti Italiji je oduzet od jedne mafijaške grupe.

Sva ova imovina koja se oduzme može se i prevremeno konfiskovati pre donošenja konačne odluke o konfiskaciji. U tom slučaju imovinom mora da upravlja državna agencija i da postavi upravitelja koji postupa po nalozima suda. Navedu neke interensantne primere iz italijanske prakse:

Kako italijanski ali i drugi kriminalci imaju veliku strast prema rasnim trkačkim konjima, italijanski tužilac oduzeo je privremeno jednu celu ergelu skupocenih trkačkih konja. Kako ti konji moraju da se hrane i zaposleni moraju da nastave da rade na ergeli, upravnik je morao da nastavi sve aktivnosti kako bi vrednost te ergele ostala ista ili se uvećala, jer će to u krajnjoj liniji pripasti državi. Ako oduzmete lance hotela, supermarketa, picerija, privremeni upravitelj po nalozima suda postupa tako da se sve aktivnosti normalno nastavljaju: zaposleni rade, usluge se pružaju, proizvodi prodaju....

U Italiji je 1982. godine uveden Zakon koji je omogućavao sudovima da oduzmu sredstva od lica koja su pripadala «mafijaškoj zaveri» kao i od rođaka ili saradnika za koja se sumnjalo da za njih čuvaju sredstva. Ove su odredbe kasnije bile osporene pred Evropskim sudom za ljudska prava u predmetu Raimondo protiv Italije (1994) koji je zaključio da su one prihvatljive kao srazmerne preventivne mere. U predmetu Raimondo protiv Italije (1991) podnositelj zahteva je izneo tvrdnju da je građansko-pravna zaplena, kazna bez proglašenja krivice i da je time prekršen Član 6 (2) Evropske konvencije o ljudskim pravima, međutim, Komisija za ljudska prava je zaključila da postupak nije uključivao utvrđivanje krivice i na taj način podnositelj zahteva nikada nije dobio status okrivljenog lica.

Međutim, veoma je važno naglasiti da su ljudska prava nepričekana i da ovakvim postupcima nikako ne bih smela da budu ugrožena na bilo koji način. U vezi ljudskih prava, Evropski sud za ljudska prava doneo je nekoliko presuda u kojima je data pravna analiza vezana za oduzimanje imovine i ljudskih prava. Tu bih spomenuo čuvene postupke: Salabjaki protiv Francuske, Filips protiv Velike Britanije i Raimondo protiv Italije.

SALABJAKI PROTIV FRANCUSKE

Ovde bih podvukao da oduzimanje imovine u građansko-pravnom smislu mora da bude u skladu sa ljudskim pravima. Evropski sud u Strazburu izjasnio se o nekim tužbama koje su podneli oni kojima je država konfiskovala imovinu. Čuveni istorijski slučaj Salabjaki protiv Francuske smatra se prekretnicom u materiji i zaštiti ljudskih prava. Salabjaki je osuđen zbog trgovine drogom. Francuski sudija dao je pravosnažnu presudu poreskim organima koji su utvrdili da je imao veliku imovinu (vilu, nekoliko stanova, jahtu, akcije, firme...), ali nije imao nikakav prihod koji je bio legalno oporezovan. Država Francuska oduzela mu je imovinu sistemom inverzije dokaznog postupka zbog nesrazmene između prihoda i imovine. Salabjaki podnosi tužbu Sudu za ljudska prava, tvrdeći da su presudom o zapleni imovine ukida pravo na privatno vlasništvo zagarantovano ustavom. Sud za ljudska prava donosi istorijsku presudu u kojoj kaže: težnja demokratije jeste da privatna svojina uživa zaštitu ali samo pod uslovom da nije protivna javnim interesima kao i da postoji legitimni zahtev javnih vlasti i da vlasnik dokaže poreklo imovine. Tužba Salabjakia se odbija sa obrazloženjem da privatno vlasništvo mora biti transparentno jer je transparentnost preduslov za zaštitu svojine.

Slučaj Phillips (presuda EKLjP od 5. jula 2001.)

Ujedinjeno Kraljevstvo - Prema Zakonu o trgovini drogama iz 1994. godine («Zakon iz 1994») sud mora

da izda nalog za konfiskaciju u vezi sa okriviljenim koji se pojavljuje pred tim sudom radi izricanja kazne po osnovu jednog ili više krivičnih dela trovine drogom, a za koga sud utvrdi da je primio u bilo kom trenutku uplatu ili drugu naknadu u vezi sa trgovinom drogom.

U novembru 1995. godine, Steven Philips je uhvaćen kako švercuje veliku količinu smole kanabisa u Englesku. On je 12. jula 1996. godine osuđen na zatvor od devet godina zbog ovog krivičnog dela. On je i ranije bio osuđivan, ali nikada u vezi sa drogom. Izvršen je uvid u sredstva Philips-a u skladu sa članom 2. Zakona o trgovini narkoticima iz 1994. godine. U svojoj izjavi stražni službenik je konstatovao da Philips nije imao prijavljen nikakav oporeziv izvor prihoda, mada je bio registrovani vlasnik jedne kuće i nekoliko drugih dobara, među kojima je bilo pet vozila. Istražni službenik je zaključio da je Philips imao materijalnu korist od trgovine drogom i da je ona ukupno iznosila 117.838,27 funti.

Optuženi nije izneo zadovoljavajuće dokaze da bi opovrgao pretpostavku da je on pribavio toliku količinu novca trgovinom narkoticima. Komentar suda je bio da je u pokušaju da odbaci pretpostavku i da kontrira navodima tužioca Philips propustio da preduzme očigledne, uobičajene i jednostavne korake koji bi jasno bili preduzeti da je njegov opis činjenica bio istinit. Kao rezultat toga, sud je ocenio da je tuženi ostvario materijalnu korist od trgovine narkoticima u visini od 91.400 funti i njemu je bilo naloženo da plati taj iznos novca, s tim da u slučaju neizvršenja plaćanja određuje kazna zatvora od dve godine.

ESLjP je zaključio da primena tih pretpostavki kako su definisane Zakonom iz 1994. godine ne implicira da je za vreme faze procene vrednosti predmeta konfiskacije okriviljeni bio optužen za nova krivična dela, osim za ona za koja je osuđen u pravičnom sudskom postupku. Svrha postupka procene je bila samo da se omogući nacionalnom суду da proceni iznos koji u nalogu za konfiskaciju treba da bude na pravi način utvrđen. ESLjP je smatrao da je ovaj postupak bio sličan sudskom postupku utvrđivanja iznosa novčane kazne ili zatvorske kazne koju treba odrediti za zakonski osuđeno lice. Drugim rečima, zakonska pretpostavka nije primenjena da bi se omogućilo da sud zaključi da je Philips kriv za izvršenje krivičnog dela već, umesto toga, da se omogući nacionalnom суду da proceni iznos koji će biti utvrđen u nalogu za konfiskaciju. Pretpostavka nevinosti je jedino relevantna sve dok se neko lice ne proglaši krivim, ali se ne primenjuje u tom postupku donošenja presude koji sledi, osim ako u tom postupku ne bi bile iznete nove optužbe protiv okriviljenog.

Želim da napravim jednu retrospektivu zakonskih rešenja u drugim zemljama, kako bih na osnovu toga konstruisao pretpostavke koje smaram neophodnim da se involviraju u naše pozitivne zakonske propise.

B E L G I J A

Zakon od 17. juna 1990. godine bio je veliki skok u evoluciji zakonskih propisa u Belgiji koji se odnose na zaplenu sredstava. Prema tom zakonu je postalo moguće konfiskovati sredstva kriminalnog porekla koja su direktno poticala iz izvršenih krivičnih dela, kao i supstituisana sredstva i profite datih sredstava (član 42,3 KZ). Sredstva se mogu konfiskovati čak i ako se ne nađu u imovini lica kome je izrečena kazna, međutim, treća lica podležu ovoj vrsti konfiskacije samo u slučaju da ne mogu da dokažu legitimno vlasništvo nad sredstvima o kojima je reč.

Još jedan važan korak je preduzet Zakonom od 19. decembra 2002. godine koji je proširio mogućnosti za zaplenu i konfiskaciju kada se radi o krivičnim pitanjima. Usvojena je mogućnost za zalenu i vrednosti: ako je neko lice steklo sredstva izvršenjem krivičnog dela koje je pod istragom i ta sredstva ne mogu da se pronađu, javni tužilac i istražni sudija mogu da izvrše procenu iznosa tih sredstava i da zaplene bilo koji deo nasleđene imovine osumnjičenog do odgovarajućeg iznosa. Nikakav odnos između zaplenjenog dela nasleđene imovine i krivičnog dela ne treba da se uspostavlja.

Mogućnost ublažavanja tereta dokazivanja predviđena u vezi sa poreklom sredstava uvedena je za ograničen spisak krivičnih dela, kao što su korupcija, trgovina drogom, trgovina ljudima, prevare sa hormonima, krivična dela organizovanog kriminala i složene fiskalne prevare. Kada se neko lice proglaši krivim za jedno ili više gore navedenih krivičnih dela i kada javni tužilac može da pokaže razliku između sredstava koja je to lice legalno pribavilo, sa jedne strane, i njegovog stvarnog bogatstva, sa druge strane, tokom perioda od pet godina koji prethodi optužnici, lice koje je proglašeno krivim mora da podnese uverljive dokaze da je višak sredstava u okviru njegovog stvarnog materijalnog stanja iznad nivoa koji predstavljaju legalna sredstva u tom periodu, nije potekao iz izvršenog krivičnog dela za koje je ono proglašeno krivim. Ako to ne uspe da uradi, taj višak sredstava se može konfiskovati.

Zakonima od 19. i 26. marta 2003. godine obrazovana je nova kancelarija javnog tužioca nadležna na državnom nivou koja se naziva «Centralna kancelarija za zaplenu i konfiskaciju». (COSC).

VELIKA BRITANIJA I IRSKA

Sledeći opis se zasniva na osnovu Krivičnog zakonika iz 2002. godine u Velikoj Britaniji i na Zakonu o

krivičnoj pravdi iz 1994. godine (i izmenama iz 1999. godine) u Irskoj: Sistemi konfiskacije sredstava kriminalnog porekla u okviru običajnog prava fokusiraju se na tužioca koji se obraća суду u vezi sa veličinom materijalne koristi koju je lice pribavilo na osnovu svoje kriminalne aktivnosti. U slučajevima koji se odnose na krivična dela trgovine drogama, istraga se može proširiti izvan granica konkretnog krivičnog dela na sve krivične radnje povezane sa drogom. Kada se radi o krivičnim delima koja se ne odnose na trgovinu drogama, istraga će verovatno biti ograničena samo na određeno krivično delo za koje je lice osumnjičeno. Istraga ima za cilj da nametne osuđenom licu pravnu obavezu da plati državi sumu koja je određena kao vrednost materijalne koristi. Nalog se fokusira na konkretnu imovinu, a tuženi može da odluci o tome koji su koraci potrebni da bi se izvršila ova obaveza. Ako to ne učini, onda rizikuje da dobije zatvorsku kaznu zbog neizvršenja obaveze.

Iako istraga o materijalnoj koristi čiji je cilj nalog za konfiskaciju može da usledi samo nakon donošenja odluke, sredstva mogu biti zamrznuta pre suđenja da bi se sprečilo da budu potrošena. Ograničenje raspolažanja se često odnosi na sva sredstva tuženog, iako neka sredstva mogu biti identifikovana. Sredstva koja su u posedu trećih lica, a za koja se veruje da predstavljaju imovinu tuženog, takođe mogu biti ograničena. Nalozi za zamrzavanje obično dozvoljavaju da se novac isplaćuje za životne troškove i za vođenje tekućeg poslovanja. Tužilac bi mogao da zatraži od suda da imenuje upravnika ili menadžera da bi se sačuvala zadržana sredstva.

Tokom istrage tužilac će imati pravo na određene prepostavke. Među njima i prepostavka da je imovina pribavljenja od strane tuženog posle određenog datuma (obično šest godina pre podnošenja optužbe) ili posle proglašenja krivice, pribavljena kao rezultat kriminalnog ponašanja i da su svi rashodi koje je tuženi imao posle određenog datuma isplaćeni iz imovine pribavljene kao rezultat kriminalnog ponašanja. Ove prepostavke mogu biti oborene dokazima tuženog. Na saslušanju posvećenom konfiskaciji, standard koji priloženi dokazi mogaju da ispune je ravnoteža verovatnoća i niži je od standarda dokaza koji se primenjuju na krivične slučajeve koji moraju biti «van razumne sumnje». Na taj način, sud kreće sa pozicije da je imovina tuženog pribavljena nelegalnim putem i da od njega zavisi da pokače da je ona ili njen deo, pribavljena na legitiman način.

Saslušanje posvećeno konfiskaciji verovatno da neće uslediti odmah nakon proglašenja krivice. Može da dođe do jednog broja odlaganja dok tužilaštvo ili organ prikupljuju dokaze o materijalnoj koristi. Nalog za konfiskaciju neće se odnositi na celokupnu materijalnu korist, već će biti ograničen na iznos koji se može realizovati u okviru onoga čime tuženi raspolaže. Međutim, obično postoji mogućnost ponovnog otvaranja procesa ocene materijalne koristi čak i nakon izdavanja naloga za konfiskaciju ukoliko se otkriju nove informacije o obimu materijalne koristi ili o sredstvima kojima tuženi raspolaže.

Građansko-pravna zaplena i korišćenje poreskih ovlašćenja

Savremeno korišćenje pravnih procesa koji se koncentrišu na sredstva stečena kriminalnom aktivnošću, a ne na krivicu ili nevinost konkretnih izvršilaca krivičnih dela počelo je sa onim što se zbivalo u SAD tokom 80-tih godina. Ovlašćenja za građansko-pravnu zaplenu postojala su od 18. veka u Carinskim zakonima SAD.

Odredbe koje se odnose na konfiskaciju sredstava kriminalnog porekla i koje su uvedene u američke zakone protiv reketiranja tokom 80-tih godina da bi se omogućilo da sredstva u rukama dilera droge, mafijaša i činovnika – kriminalaca budu zaplenjena čak i u slučajevima gde nije bilo nikakvog gonjenja ili proglašenja krivice. Postupak zaplene se može preduzimati u odnosu na imovinu za koju se tvrdi da je instrument kriminalne aktivnosti ili da je proizvod kriminalne aktivnosti. Ovakvi postupci se karakterišu kao proces povraćaja, a ne kao krivični proces. Oni mogu biti uspešni kod oduzimanja profita koji potiče od kriminala od lica koja bi od njih imale materijalne koristi u situacijama kada ne postoji visok stepen dokaza koji je potreban za krivično gonjenje, ali postoji dovoljno dokaza za parnicu nižeg građansko-pravnog standarda ili u slučajevima gde neće biti gonjenja zbog toga što je izvršilac krivičnog dela pobegao ili preminuo. Američki zakoni dozvoljavaju i administrativnu zaplenu od strane federalnih agencija, bez intervije suda, ili zaplenu putem sudskog procesa kada se predmet ospori ili kada se u njemu radi o vrednjim sredstvima.

Koncept građansko-pravne zaplene je izdržao ustavno osporavanje u američkom Vrhovnom sudu. Sud je zaključio da građansko-pravna zaplena nije krivična sankcija i da je ustavno prihvatljiva sve dok se u određenom pojedinačnom slučaju ne radi «o nečemu što je u velikoj nesrazmeri sa težinom izvršenog dela». Ipak, ovo je naišlo na ozbiljno suprotstavljanje na osnovu mišljenja da se agencijama za sprovođenje zakona daje suviše mnogo ovlašćenja i da bi to mogao biti izvor ugnjetavanja. Pored toga, američki sistemi su dozvoljavali agencijama da koriste zaplenjena sredstva u okviru projekata za sprovođenje zakona što je vodilo tvrdnjama da se ta ovlašćenja koriste slivanje novca u same agencije za sprovođenje zakona. U 2000. godini američki sistem građansko-pravne zaplene je ponovo modeliran

da bi obezedio veću zaštitu za nevine vlasnike. Uveden je «standard velike nesrazmernosti» za utvrđivanje da li je primena konkretnе građansko-pravne zaplene protivna ustavu.

U Velikoj Britaniji, konfiskacija sredstava kriminalnog porekla nakon proglašenja krivice uvedena je 1986. godine za krivična dela trgovine drogama. U 1995. godini ovo je prošireno na sva teška krivična dela i teret dokaza u pogledu imovine je storniran. U 2002. godini Velika Britanija je Zakonom o sredstvima kriminalnog porekla uvela mogućnost građansko-pravne zaplene u slučaju predmeta za koje organi za sprovođenje zakona potvrde da neće doći do gonjenja. Ovo uspostavlja formalnu hijerarhiju kojom se primat daje iniciranju krivičnih postupaka. Na ovome radi agencija, odvojeno od policije i tužilaca, koja se naziva Agencija za povraćaj sredstava i to čini po sudskim naložima. Ova ista agencija može da koristi poreska ovlašćenja ukoliko građansko-pravna zaplena nije raspoloživa. Ova ovlašćenja za građansko-pravnu zaplenu su bila osporena nabazi EKLjP pred sudovima u Severnoj Irskoj koji su do danas zaključili da su ovo građansko-pravni procesi za povraćaj sredstava, a ne procesi za izricanje krivične kazne.

Poseban zakon uveden je u Irskoj 1996. godine kojim je omogućeno građansko-pravno zadržavanje sredstava za koja se veruje da su sredstva kriminalnog porekla, a ako se ona ne potražuju od strane legitimnog vlasnika u roku od sedam godina može da dođe do njihovog transferisanja u državnu imovinu. Sud mora da prihvati da je verovanje u kriminalno poreklo argumentovano. Ovaj proces vodi agenciju koju čine predstavnici policije, službe prihoda i socijalne zaštite. Irski zakon je neobičan po tome što ista agencija ima ovlašćenja da potražuje porez na prihod akumilran kriminalnom aktivnošću.

Pristup na bazi poreza koji se koristi u Irskoj, a koji je kasnije uveden i u britanski zakon, ima tu prednost što u sebi predviđa velike novčane kazne i kamate. Ovaj pristup je jedino izvodljiv u državama koje imaju sredstva i razrađene sisteme sprovođenja poreskih propisa u kojima je praktično celokupna populacija evidentirana u poreskom sistemu. Zakon može da predviđa da građanin sa misterioznim prihodom mora da pokaže da su sve poreske obaveze ispunjene. Poreski organi se jedino interesuju za postojanje prihoda, a da li je njegovo poreklo legalno ili nelegalno, treba da je irrelevantno. Nema nikakve potrebe za praćenjem konkretnih sredstava ili za njihovo dovođenje u vezu sa konkretnim krivičnim delima.

Neki poreski zakoni u sebi sadrže ovlašćenja za zamrzavanje i zaplenu sredstava, dok se ne ispune poreske obaveze. Pristup na bazi poreza im aprednost u tome što je moralno neutralan, dok se putem naplate znatnih neispunjениh obaveza, kamata i kazni, njime mogu efektivno ukloniti profiti kriminalnog porekla čime bi ostvareni prihod i, naravno, «poreski obveznik» bili uvedeni u legitimnu ekonomiju. Ovaj pristup zadaje manje teškoća u pogledu ljudskih prava i sustava, osim što posebne odredbe koje se tiču profita kriminalnog porekla predstavljaju jedan oblik diskriminacije koja zahteva racionalno obrazloženje. Pored toga, građansko-pravna ovlašćenja za sprovođenje zakona mogu se koristiti u kombinaciji sa krivičnim kaznama za poreske prekršaje. Da bi se učinio efektivnijim, moraju se uvesti posebne odredbe koje dozvoljavaju razmenu informacija iz poreskih evidencijskih organa zaduženih za ispitivanje porekla sredstava.

Oduzimanje sumnjive imovine

Na osnovu ove komparativne analize rešenja iz inostranih zakona i naših zakonskih propisa, sada bih kao zaključak konstruisao pretpostavke koje izražavaju moj lični stav o neophodnim rešenjima koje treba ugraditi u naše zakone.

Preporuke

Odredbe o oduzimanju sredstava i konfiskaciji sredstava u Krivičnom zakonu i u Zakoniku o krivičnom postupku treba da budu delimično izmenjene da bi se harmonizovale i pojednostavile, da bi se proširena ovlašćenja za oduzimanje sredstava mogla primeniti na veći broj teških krivičnih dela.

U teškim krivičnim delima, teret dokazivanja treba da se ublaži kada se radi o poreklu sredstava za koja se sumnja da su kriminalnog porekla. U tom smislu treba da se usvoje zakonske pretpostavke da bi se pomoglo sudovima kod ocenjivanja veličine imovinske dobiti stečene izvršenjem krivičnog dela.

U teškim krivičnim delima sistem konfiskacije vrednosnih predmeta treba da se uvede i da se tako dozvoli nadležnim zakonskim organima da oduzmu deo nasleđene imovine osumnjičenog lica za koju ocene da odgovara iznosu sredstava od kriminalnih radnji, bez potrebe uspostavljanja odnosa između oduzetog nasleđenog dela imovine i počinjenog krivičnog dela. Zajedno sa tim treba doneti postupak za oduzimanje nekretnina.

Pravna lica treba da podležu krivičnoj odgovornosti.

Osnivanje centra sa timom stručnjaka koji bi radio na svim policijskim i operativnim aspektima oduzimanja sredstava, konfiskacije sredstava i upravljanja sredstvima.

Najznačajniji pomak u strategiji kontrole kriminala poslednjih decenija bilo je uloženje u trag i zaplena profita stečenih kriminalnom aktivnošću.

Uvođenje pojma pranja novca u većinu pravnih sistema.

Uvođenje odredbi na osnovu kojih se vrši oduzimanje sredstava posle proglašenja krivim lica koje kod sebe drži, kontroliše ili koje je stvorilo ta sredstva.

Mnoge zemlje (uglavnom zemlje običajnog prava) uvele su oblike građansko-pravnog oduzimanja kojima se sredstva generisana kriminalnom aktivnošću mogu pratiti, ograničavati i na kraju zapleniti za opšte dobro, čak i ako možda nije bilo nikakvog krivičnog gonjenja ili osude za počinjena krivična dela. Srodn pristup zapleni kriminalnih sredstava jeste korišćenje poreskih ovlašćenja u odnosu na prihod stvoren kriminalnom aktivnošću.

Camden Assets Recovery Interagency Network - Integracijska mreža za povraćaj sredstava iz Kamdena (CARIN). CARIN je neformalna međunarodna mreža i predstavlja praktičnu aliansu za saradnju nacionalnih «eksperata» na polju praćenja, oduzimanja i konfiskacije sredstava.

EKLjP pravo na fer suđenje; prepostvka nevinosti; zaštita imovine.

Čemu nas uče ova iskustva? Mafija više ne ubija, ona kupuje. Ona je svojevrsno kriminalno preduzeće koje proizvodi i sloboda i demokratija su u opasnosti.

Organizovanom kriminalu moramo se suprotstaviti sistemom zakona i sistemom institucija. Jakim institucijama države kao što su policija i Specijalno tužilaštvo i sud, država mora pokazati da je jača od organizovanog kriminala. I da citiram Monteskja: «Zakoni ne čine dobre ljude, ali dobri ljudi mogu napraviti dobre zakone i primeniti ih». Sve snage društva moraju dati svoj doprinos za donošenje jednog ovakvog zakona po ovim uzorima evropskih zemalja (predlog: italijanski – zbog sličnosti pravnog sistema). Samo je to pravi put Srbije ka Evropskoj uniji, priznate, sa dobrim zakonodavstvom. Rekao bih da u ovoj situaciji u kojoj se sada nalazimo, postoji ono što je Aristotel nazivao nužnost dobrih zakona. Moramo imati dobre zakone a to znači dobre institucije koje će ne samo doneti dobre zakone već i kontrolisati valjano sprovođenje tih zakona.